

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.

EVANGELIUM. MATTH. V.

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis : Amen dico vobis : Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Audistis, quia dictum est antiquis : Non occides : qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo *raca*, reus erit concilio : qui autem dixerit *fatue*, reus erit gehennæ ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo : et tunc veniens offeres munus tuum.

CONCIONES.

- I. Quomodo nostra justitia superare debeat Pharisæicam.
- II. Veteris et novæ legis differentia.
- III. Peccata etiam venialia pro viribus vitanda.
- IV. Ars irascendi sine peccato ; seu cur, cui, quomodo, quousque, quando irascendum.
- V. Iræ propriæ sedandæ remedia.
- VI. Remedia iræ alienæ.
- VII. De malis effectibus iræ.
- VIII. Causæ et fines oblationum.

- IX. Documenta ex evangelio.
- X. Mystera.

CONCIONES AUCTARI.

- I. Ira immoderata quantus prædo.
- II. In ira quid agendum.
- III. Reconciliatio cum inimico docetur.
- IV. Justitia falsa vario ex capite.
- V. Iræ alienæ incendio quomodo occurrendum.

CONCIO I.

QUOMODO NOSTRA JUSTITIA SUPERARE DEBEAT PHARISAICAM.

- I. Pharisæicæ vitæ austeritas carebat fide, et charitate. — II. Innitebatur propriis meritis. — III. Externa non interna peccata vitabat. — IV. Ad oculum et hominum placita omnia faciebat. — V. Parva peccata sedulo vitabat, majora non item. — VI. Dicebat, et non faciebat. — VII. Graviora aliqua vitabat, minora negligebat. — VIII. Malum pro malo reddebat. — IX. Opera alia Pharisæorum bona Christianos confundunt.

THEMA.

Amen dico vobis : Nisi abundaverit justitia vestra, plusquam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Matth. V.

Terrifica hæc est sententia, auditores : Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum.

Scribæ enim et Pharisæi præ cæteris Judæis sanctiores habebantur erantque inter Judæos eo loco et honore, quo sunt inter nos religiosi. In cibo et vestitu parci erant, vitabant luxum ac voluptatem, jejunabant secundis et quintis feriis, diligenter solvebant decimas, dabant eleemosynas, assidui erant in orationibus, dure cubabant, et ne somno nimium indulgerent, spinas aut lapillos capiti substernebant, vel in angusto assere se locabant, ut si quis dormisset profundius, in pavementum decideret, et rursum excitaretur ad orationem, ut scribunt Epiphanius, hæresi XVI. Josephus et Hieronymus. Et his omnibus contentus non est Christus, sed majorem adhuc justitiam requirit a Christianis. Quid igitur faciendum ? Audiamus quibus in rebus defecerit justitia Pharisæica, ut inde christianam perdiscere et stabilire possimus.

I. Justitia Scribarum et Pharisæorum non habebat fundamentum fidei et charitatis ; quia in Christum non credebant. proinde nec Deum

amabant. Itaque similes erant illi, qui omisso fundamento ædificare, aut præterito ostio per tectum intrare domum nititur ; nam : *Sine fide impossibile est placere Deo*, ad Hebr. XI. et Augustinus, serm. XXXVIII. de temp. « Fides, inquit, est bonorum omnium fundamentum, fides est humanæ salutis initium : sine hac nemo ad filiorum Dei consortium potest pervenire, quia sine ipsa nec in hoc sæculo quisquam exequitur justificationis gratiam, nec in futuro vitam possidebit æternam. » Sic etiam hæretici, quales præsertim Anabaptistæ, dum eleemosynas faciunt, calumnias sufferunt, fugiunt luxum in victu et amictu, juramenta item et perjuria, in vanum ædificant ; quia carent fundamento fidei uti et gentiles. Quin etiam catholici, dum extra charitatem positi bene operantur, frustra operantur. Scimus enim apostolum dicere : *Si distribuero in cibos pauperum omnem meam substantiam, si tradidero corpus meum ita ut ardeam, etc. charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

II. Justitia Pharisæorum non innitebatur Christi meritis, sed propriis. Unde ille orabat : *Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, etc. jejuno bis in sabbato, decimas de omnium quæ possideo.* Similes hi sunt viro illi stulto (qua parabola concludit Dominus hodiernum sermonem in monte habitum) qui *ædificavit domum super arenam : et descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam, et cecidit et fuit ruina illius magna*, Matth. VII. Veniet enim aliquando turbo iudicii, qui omnia illorum machinamenta, velut puerorum domunculas dejiciet.

Justitia ergo christiana fundari debet super Christi merita. Inde enim nobis gratia, quæ non solum exornat animam nostram, sed etiam dignificat opera nostra et quodammodo inaurat, ut sint meritoria vitæ æternæ. Sine ea cuprea sunt, nec merentur cœlum.

III. Justitia Pharisæorum erat, externa tantum peccata vitare, non interna, uti concupiscentias, malas cogitationes, intentiones, affectus, etc. Unde Dominus : *Audistis, quia dictum est antiquis : Non occides, etc. ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo (in corde scilicet) reus erit iudicio : et infra : Audistis, quia dictum est antiquis : Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Putabant ergo illi ea, quæ cogitationibus solis peraguntur, peccata non esse. Hinc vocavit eos Dominus : *Sepulcra dealbata, quæ a foris parent hominibus speciosa ; intus vera plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia*, Matth. XXIII. Ibidem etiam ait illis ob eandem causam : *Væ vobis Scribæ et Pharisæi hypocritæ, qui*

mundatis quod de foris est calicis et paropsidis : intus autem pleni estis rapina et immunditia. Nemo nescit plus referre, ut vas e quo bibimus, vel edimus, intus sit mundum, quam ut extra ; siquidem nisi intus forent sordes, nihil sordidum biberetur vel ederetur. Sic etiam plus est in corde situm, quam in externo opere ; e corde enim procedit omnis malitia in opus externum. Cor radix est et officina, in qua cuditur omnis malitia. Qui ergo externa tantum peccata vitant, non interna, atrium domus suæ custodiunt, ipsum vero domus suæ cubile et penetrabile pervium esse sinunt lenonibus, scurris, furibus, meretricibus. Cujusmodi sunt illi, qui cogitationes, et quæ illis perficiuntur peccata, non curant, nec confitentur.

Justitia ergo nostra seu christiana requirit, ut non modo externa, sed interna etiam, et quæ in solo corde coquantur peccata, pari studio vitemus. Ad hoc indicandum arcam fœderis vestiit Beseleel auro purissimo intus ac foris, Exod. XXXVII. Sic vestire etiam suam quisque animam debet. Rursum in hunc finem, secundum Gregorium, hom. XIII. in Ezech. vidit Ezechiel, cap. XL. virum habentem funiculum lineum ad demetiendum templum. Vir ille Christum, templum significabat Ecclesiam, funiculus lineus censura legis novæ est, quæ etiam cogitationes et internos actus judicat. « Censura legis veteris, inquit Gregorius, funiculus fuit, sed lineus non fuit, quia rudem populum non subtili prædicatione coercuit, in quo per pœnæ sententiam non peccata cogitationis, sed operis resecurit. »

IV. Justitia Pharisæorum erat, ad oculum tantum omnia facere, ad hominum placitum ; nihil de Dei offensione sollicitum esse. Unde Dominus, Matth. XXIII. de illis ait : *Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus : dilatant enim phylacteria sua et magnificant fimbrias, id est, explicant chartas [vel membranas in fronte et brachio, decalogo conscriptas : et magnas faciunt in veste fibrias hyacinthinas, in quarum oris spinas ligant, teste Hieron. in Matth. XXIII. quo nimirum per eas semper admoneantur legis divinæ arcte observandæ. Hoc autem nihilominus Deo displicet, quam displiceret viro, si se ejus uxor comeret et ornaret ad placendum alteri.*

Huc referri possunt, ut qui in publico tantum peccare metuunt : occulte vero cum possunt, liberrime delinquant ; metuunt enim hominum oculos, non Dei : similes noctuæ, quæ de die nec strepit nec rapit, sed de nocte tantum. Timent agere turpia coram hominibus : non timent coram Deo. Quanta hæc perversitas !

Justitia ergo nostra vult, non tam oculos hominum, quam Dei metuamus, adeoque tam

occulta quam aperta crimina vitemus, juxta id apost. II. Cor. IV. *Abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia* (ut scilicet aliud palam ostendamus, aliud occulte faciamus) *sed coram Deo*. Audiatur et Greg. Nazianz. orat. III. « Nos Christiani, externam speciem, ac velut picturam parum admodum curamus, in interno autem homine multo plus operæ studiique ponimus, idque potissimum studemus, ut spectatorem ad ea, quæ animo cernuntur, retrahamus.»

V. Justitia Pharisæorum erat, parva peccata magni aestimare et diligentissime vitare, majora vero et graviora nullo metu perpetrare. Unde ait illis Dominus, Matth. XXIII. *Væ vobis Scribæ et Pharisæi hypocritæ, qui decimatis mentham et anethum et cyminum, et reliquistis quæ graviora sunt legis, judicium et misericordiam et fidem: hæc oportuit facere, et illa non omittere: duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.* Tales erant etiam Pharisæi, qui pro peccato habebant, manducare illotis manibus, non illoto corde: item sabbato spicas manu carpere et terere; non item pauperes contere et usuris depascere. Tales et illi, qui volebant intrare prætorium, ne contaminarentur; interim vero non metuebant Christum neci tradere, Joann. XVIII.

Huc pertinent, qui parvula peccata vitant, vel pro peccatis reputant ea, quæ nulla sunt, cum interim vera et graviora committere nihil pensi habeant. Habent enim conscientias similes araneorum telis, in quibus parvæ capiuntur muscæ, majores perumpunt et evadunt.

Justitia christiana est, non contemnere quidem aut, pro nihilo habere veniales lapsus: verum multo magis cavere graviores et lethales. Illorum auctores asserit reos esse concilio et judicio, istorum vero reos gehennæ ignis. Si enim reatus est irasci, indignari, conviciari; quanto magis sanguinem fundere?

VI. Justitia Pharisæorum erat, dicere et non facere. *Dicunt et non faciunt*, ait Dominus, Matth. XXIII. *alligant enim onera gravia et importabilia: digito autem suo nolunt ea movere.* Sic multi speciose de virtutibus et pietate loquuntur, de justitia et fide, etc. interim ipsi nihil faciunt. Multa parentes liberis præcipiunt, et suis domesticis patresfamilias, ipsimet negligunt. Similes campanæ, quæ ad templum vocat homines, ipsa vero non ingreditur: et fabricatoribus arcæ Noe, qui arcam, quam in salutem Noe faciebant, ipsi non intrarunt.

Justitia Christianorum similis esse palmæ debet; quæ fructus fert pari, cum foliis æquilibrium, apud Pier. libro L. hierogl. unde Psalmo XCI. *Justus ut palma florebit.* Quod fit, cum verba consonant factis.

Apocal. IV. legimus Joannem vidisse procedere de throno Dei, fulgura et voces et tonitrua. Thronus Dei, secundum Aleazar. ibid. sunt Christiani, a quibus partim fulgura exemplorum, virtute coruscantium: partim voces et tonitrua, sermonum piorum ac divinorum, corda permoventium prodeunt. Hæc fulgura et tonitrua, sicut Ecclesia gloriosa et festiva, ita gentibus et hæreticis sunt formidanda. His enim primi Christiani in gentilismi tenebris demonstrarunt Christi veri Dei thronum reperiri in Ecclesia.

VII. Justitia Pharisæorum erat, graviora aliqua peccata vitare, uti perjuria: minora vero, uti juramentum simplex, non curare. Matth. V. Sic enim ait: *Audistis quia dictum est antiquis: Non pejerabis, reddes autem Domino juramenta tua; ego autem dico vobis, non jurare omnino, id est, nec veritatem quidem juramento confirmabitis citra necessitatem videlicet.* Putabant enim Judæi licitum esse jurare verum, item per creaturas saltem. Sed Christum utrumque reprobat, cum dicit omnino non jurandum. Et hoc primo, ne ex assuetudine jurandi labamur in perjurium; unde Augustin. serm. XXVIII. de verbis apostoli ait: *Falsa juratio exitiosa est, vera juratio periculosa est, nulla juratio secuta est:* secundo, quia hoc postulat reverentia nominis divini: tertio, quia ea deberet esse fides et veritas Christianorum, ut injuratis credi posset.

Justitia christiana est, vitare etiam pro viribus venialia errata. Christiani enim ab apostolo ad Roman. IX. vocantur filii Dei; idque nos testamur, quoties oramus: *Pater noster, qui es in cælis.* Atqui filius non degener, non modo adduci nequit, ut occidat patrem, sed neque, ut leviter quidem verberet. Idem apostolus, I. Cor. XIV. ait nobis: *Multitia parvuli estote, (Græce infantes estote.* Ergo sicut infans nescit de peccato loqui et cogitare, nedum id perpetrare: ita Christiani cavere etiam debent, ut ne cogitent aut loquantur ea, quæ sunt mala.

VIII. Justitia Pharisæorum erat resistere malo, et par pari referre: oculus pro oculo, dentem pro dente eruere, Matth. V.

Justitia christiana requirit, ut non reddamus malum pro malo; ulterius præterea ascendendo suadet et hortatur; ut parati simus plura perferre quam irrogantur, imo etiam reddere bonum pro malo. In arca Noe legimus triplices mansiones fuisse, infimam, mediam, supremam, uti habent Hebræa, pro quibus nostra versio legit: *Deorsum, canacula et tristega.* Genes. VI. Infima quadrupedum, media alitum, suprema hominum fuisse jure existimatur. Sic in Ecclesia videntur fuisse tres status, primus naturæ, in qua homines nulla adhuc lege positiva reger-

bantur, ideoque communiter suos affectus sequerentur, et offendentes offendeant, cædentes cæderent: secundus legis scriptæ, in qua ultio solum fuit prohibita, Levit. XIX. *Non eris ultor, nec memor eris injuriæ civium tuorum;* idque communiter credebant sibi sufficere: tertius legis evangelicæ, quæ monet injurias æquo animo ferre, præterea etiam suadet reddere bonum pro malo; quia enim Christianus est in supremo et perfectissimo Ecclesiæ statu, debet perfectiora agere. Hoc est, quod ait Dominus: *Si enim diligitis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis? Nonne et Publicani hoc faciunt?* etc. q. d. vos in loco eminentiori et cælo propinquiores estis; major igitur perfectio requiritur a vobis, quam a veteribus, qui in infimo et medio statu fuerunt.

Quid vero ad hæc, quæso, respondere poterunt, qui ne ad primum quidem pervenerunt, dum neque eos diligunt, a quibus ipsi diliguntur, quique omni prorsus justitia carent? Si non intrabunt in regnum cælorum, qui justitia sua non superant Pharisæos: quomodo intrabunt, qui illos nec adæquant?

IX. Audiamus bona Pharisæorum opera. Primo, legem Dei maxime faciebant, in fronte et manicis gestabant. Quid ergo dicemus de Christianis, qui legem Dei et Ecclesiæ pro triobolo transgrediuntur? Qui erubescunt crucem in fronte pingere, rosarium in manu gestare? Secundo, Pharisæi blasphemias execrabantur; unde de Christo dicitur cum horrore: *Hic blasphemavit.* Quid respondebunt Christiani, qui perpetuo execrantur et blasphemant Dei nomen, vulnera et sacramenta? Tertio, Pharisæi hostes erant impudicitie, et ne prope quidem cum meretricibus consistere volebant, unde quidam de Christo ait: *Si esset hic propheta, sciret utique quæ et qualis est hæc mulier, quia peccatrix est, q. d. ego eam ad me non admitterem.* Quid ergo dicent Christiani, qui multis sæpe annis pellices domi alunt, aut secum circumducunt, vel meretricibus adherent? Quarto, Pharisæi magno studio sabbatum custodiebant, unde contra Christum toties queruntur, quod, etsi rebus levissimis, sabbatum violare videretur. Quid ergo Christiani, qui dies festos violant gravissimis peccatis et divina negligunt levissima de causa? Quinto, Pharisæi frequentes in templo erant, noctu, mane, vespere. Quid ergo Christiani, qui vix semel in hebdomade sacram ædem salutant, et ubi salutarunt, statim inde se proripiunt? Sexto, Pharisæi publice etiam orare in angulis platearum minime erubescerant. Quid ergo Christiani, qui dum pulsatur ad orationem publicam, v. g. salutationis angelicæ: vel dum gestatur per plateas s. eucharistia, genuflectere

et orare in patulo sibi ducunt ignominie et vel se subducunt, vel in suis negotiis pergunt, nec caput quidem aperiunt? Septimo, Pharisæi victu erant modico, crebro jejunabant, uti ille bis in hebdomade, Luc. XVIII. Quid ergo Christiani, qui die Veneris et sabbati abstinere vel a carnibus nolunt? Octavo, Pharisæi fideliter dabant decimas, uti fatetur idem ille. Quid ergo Christiani, qui decimas ad se rapiunt, et in iis dandis innumeras fraudes committunt? Nono, Pharisæi magnas dabant eleemosynas et publicas; unde præeunte tuba eas proclamabant. Quid ergo Christiani, qui in luxum quidem et pompam divites ac liberales sunt; in Deum vero et egenos pauperrimi ac parcissimi? Decimo, Pharisæi munifici erant in donis templo et gazophylacio conferendis. Quid vero Christiani, qui pro perditio habent, quod altari et gazophylacio offertur? Judicate igitur annon Pharisæi quam plurimos Christianos magna ex parte superent, eosque in judicio condemnaturi sint. Peccarunt Pharisæi in sola intentione dum faciebant opera illa, quo viderentur ab hominibus: finis dumtaxat malus erat, et tamen his omnibus tam operosis suis actionibus Deo displicere; qua ratione igitur placebunt Christiani, qui nec opera illa faciunt, quæ fecere Pharisæi? Itaque colligamus vires, auditores, et ea quæ retro sunt obliviscentes, ad ea, quæ priora sunt, extendamus nosmetipsos, cum apostolo ad Philip. III. Parum adhuc præstitimus et vix justitiam Pharisæorum attigimus. Plus ultra nobis tenendum est. Senior quidam in vitis patrum rogatus, quid perfectionis studioso agendum esset, respondit eum imitari debere canes venaticos; siquidem enim illi leporem velocissime totoque conatu persequuntur, non respectant, quæ in via sunt aut offeruntur non attendunt, sed omnibus oculis, sensibus et viribus etiam per saxa, sentes et vepres in leporem feruntur nec quiescunt donec eum ceperint; ita et virtutis studiosum circa virtutem facere debere. Atque ita fecit S. Marciarius anachoreta, uti narrat Theodoretus, in Philotheo. Cum enim in venatorem incidisset, rogatusque esset quid rerum in eremo solus et otiosus ageret, vice versa quæsit: *Quid vero tu agis?* Cui ille: *Ego cervos et lepores venor, ut vides.* Tum Marciarius: *Et ego, inquit, Deum meum hic venor, nec ab hac vulkra venatione cessabo, donec eum apprehendero.*

CONCIO II.

VETERIS ET NOVÆ LEGIS DIFFERENTIA.

I. Lex vetus scripta fuit in tabulis lapideis, nova in tabulis cordis carnis. — II. Vetus fuit obscura, nova est clara. — III. Vetus angustiis terminis con-